

Asia: VN/4677/2021

Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020 päivitys

Taustakysymykset

Vastaajan taustaorganisaatio

Muu järjestö [Hengityслиitto]

Läkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet oppaan päivittäminen jatkossa?

Ovatko nykyiset luovutusperusteet olleet hyödyllisiä?

melko paljon

Kenen tehtävänä pitäisi olla luovutusperusteiden päivittämisen koordinointi?

Sosiaali- ja terveysministeriö

Mitä muuta haluaisit sanoa apuvälineiden luovutusperusteiden päivittämisestä?

Luovutusperusteiden tulee antaa selkeää tietoa kaikille apuvälineprosessissa mukana oleville. Perusteiden tulee olla yhdenvertaisia ja niiden päivittämisen yhteydessä on kuultava laajasti apuvälineiden käyttäjiä. Perusteet pitää päivittää säännöllisesti (vuosittain) jo teknologian kehityksenkin takia.

1. Johdanto

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

”Alueellisesti jokainen hyvinvointialue voi tarkentaa tätä asiakirjaa ohjeistamalla alueellisia toimintakäytäntöjä sen mukaan, miten sosiaali- ja terveyspalvelut on järjestetty sekä mitä työnjaosta

on sovittu” voi johtaa liian erilaiseen toteutukseen hyvinvointialueiden kesken, jolloin yhdenvertaisuus vaarantuu.

Kirjoitettava: Hyvinvointialue voi sopia työnjaosta tarkemmin sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa varmistaen, että valtakunnallisesti määritetyt perusteet lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluissa toteutuvat.

2.1.1 Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

”Apuvälineitä luovuttavan yksikön tulee huolehtia apuvälineiden käytön ohjauksesta, seurannasta ja huollosta”. Tekstiä täydennettävä seuraavasti: Apuvälineitä luovuttavan yksikön tulee huolehtia apuvälineiden käytön ohjauksesta asiakkaalle ja hänen läheiselleen, vastata seurannasta ja huollosta sekä ilmoittaa apuvälineiden aiheuttamista vaara- ja haittatapahtumista.

Apuvälineen käytön opastuksesta mainitaan, että on huolehdittava siitä, että apuvälineen käyttäjä ja hänen tukiverkostonsa hallitsevat apuvälineen tarkoituksenmukaisen ja turvallisen käytön. Käytännössä kuitenkin apuvälineen käyttäjälle ja erityisesti hänen läheiselleen ei usein anneta riittävää perehdytystä välineen käyttöön. Tekstissä pitää velvoittaa myös apuvälineen käytön seurannan ja huollon lisäksi vaara- ja haittatapahtumien ilmoittamisesta eteenpäin.

Meille tulleiden yhteydenottojen perusteella toimintakykyä ja osallisuutta tukevia ja mahdollistavia apuvälineitä ei usein myönnetä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaikka apuvälineasetuksen mukaiset myöntöperusteet täyttyvät kirkkaasti. Apuvälineiden luovutusperusteita koskevan tekstin tuleekin ohjata apuvälineratkaisujen tekoa niin, että asiakas tosiasiasa saa hänelle hoito-, palvelu- tai kuntoutussuunnitelmassa välttämättömiksi katsotut apuvälineet. Osallisuutta on syytä painottaa tekstissä, sillä YK:n vammaissopimus ja uusi mahdollinen vammaispalvelulaki ohjaavat siihen.

Tarvearviointiperiaatteen tulee ohjata apuvälineratkaisuja, jotta apuvälineitä tarvitsevat tosiasiasallisesti saavat tarvitsemansa apuvälineen: ”Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin perustella luovuttaa myös sellaisen luokan apuväline, jota ei yleensä luovuteta. Luovuttamisen edellytyksenä on, että apuvälineasetuksen (1363/2011)12 1 § ja 2 § perusteet täyttyvät”

Esimerkiksi liikkumishappi on välttämätön apu omatoimiseen liikkumiseen, asiointiin ja osallisuuden sekä toimintakyvyn toteutumiseksi kotihappihoidossa oleville. Laite vähentää avun tarvetta ja kustannusten näkökulmasta voi säästää sosiaali- ja terveystalvelujen käyttöä. Laite on kallis, ja käyttötarve voi kestää vuosia. Tulkinta usein on, että kotiin saatu apuväline riittää, kodin ulkopuolelle ei vammaisen henkilön tarvitsisi päästä. Tämä on vastoin YK:n vammaissopimusta ja

vammaispalvelulain henkeä – tällä hetkellä osallisuutta ja toimintakykyä ylläpitävien apuvälineiden saanti ei toteudu lain vaatimalla tavalla.

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Kun tekstissä mainitaan kalliit ja vaativat apuvälineet, kuinka kalleus ja vaativuus määritellään? Selventävää tekstiä tarvitaan. Myöntöperusteena tulee olla apuvälineen tarve ja sen merkitys työskentelyyn tai opintoihin osallistumiselle.

Lisäksi tarvitaan ohjeistus vammaisen henkilön etä- ja hybridityöhön liittyviin apuvälineisiin, mikäli työnantajalla on tarjota ergonomisesti toimiva työpiste työpaikalla, ja vammaisen henkilö tarvitsee etätöön tekemiseen apuvälineen. Kappaleessa pitää huomioida etätötilanteet.

2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

5. Apuvälineratkaisu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Kirjoitettava: Arvioidun apuvälineen välttämättömyys asiakkaan päivittäisessä elämässä selviytymisessä eri toimintaympäristöissä kuten kotona, työssä, opiskelussa, asioinnissa ja osallisuuden mahdollistamiseksi.

Ratkaisua tulee ohjata asiakkaan arki eri toimintaympäristöissä. Apuväline voi olla kodin lisäksi välttämätön myös muissa päivittäisen toiminnan paikoissa, vaikka se ei ole välttämätön juuri työn tai opiskelun suorittamiseksi. Vaatimus laitteen kalliista hinnasta on suhteellinen. Pienituloiselle henkilölle mikä tahansa laite on kallis. Kaikilla tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus saada apuväline, oli se kallis (suhteessa mihin?) tai ei.

Esimerkiksi liikkumishappi on tällainen välttämätön apu omatoimiseen liikkumiseen, asiointiin ja toimintakyvyn toteutumiseksi kotihappihoidossa oleville. Laite vähentää avun tarvetta ja kustannusten näkökulmasta säästää sosiaali- ja terveystalouden käyttöä. Laite on kallis, ja käyttötarve voi kestää vuosia. Tulkinta usein on, että kotiin saatu apuväline riittää, kodin ulkopuolelle ei vammaisen henkilön tarvitsisi päästä. Tämä on vastoin YK:n vammaissopimusta ja vammaispalvelulain sekä apuvälineasetuksen henkeä – tällä hetkellä osallisuutta ja toimintakykyä ylläpitävien apuvälineiden saanti ei toteudu lain vaatimalla tavalla.

6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Lisäys: Apuvälineprosessissa on huomioitava sähkön saannin epävarmuudet ohjeistamalla sähköllä toimivien apuvälineiden käyttäjiä. Ammatillaisen tulee muistuttaa, että apuvälineen käyttöön liittyvästä vaara- tai vikatilanteesta on syytä ilmoittaa apuvälinepalveluihin.

Oleellinen osa laiteturvallisuutta on käytön perehdytyksen lisäksi käytön seuranta ja huollon toimivuus. Apuvälineen käytön riittävästä ohjauksesta käyttäjälle ja hänen läheisilleen on hyvä muistuttaa tekstissä. Luovutus edellyttää aina asiantuntevan ammatillaisen antaman riittävän ja ymmärrettävän ohjauksen. Meille tulleiden yhteydenottojen perusteella ohjaus on valitettavan usein puutteellista ja aiheuttaa vaaratilanteita. Apuvälinepalvelut eivät myöskään voi paikata osasto-ohjauksen puutteita.

Apuvälinepalvelujen saavutettavuus: käytön ohjausta pitää saada myös kotiin, jolloin tarkistetaan, että apuvälineet sopivat asiakkaan toimintaympäristöön. Toisaalta apuvälineiden luovutuksen tulee olla mahdollista siinä paikassa, jossa tarve on todettu tai apuväline on myönnetty. Apuväline pitää voida palauttaa esimerkiksi siihen terveydenhuollon yksikköön, jossa käy jälkitarkastuksessa.

Pitkäaikaislainojen palautukseen on kehitettävä liikkuva palautusmahdollisuus, esimerkiksi kiertävä bussi – ja hyvin saavutettavan apuvälinepalvelun parhaat käytännöt on saatava jakoon alueille.

Palauttamatta jääneet apuvälineet aiheuttavat huomattavia kustannuksia yhteiskunnalle ja vaikeuksia niitä odottaville.

Apuvälinepalvelujen tekemä yhteistyö on apuvälineestä saatavan hyödyn edellytys, yhteistyö niin vammaispalvelujen, hoitoyksiköiden kuin myös kuntien liikuntaneuvonnan kanssa on tärkeää.

6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Opastaa ja ohjata apuvälineen oikeassa käytössä – lisäys: “käyttäjää ja hänen lähipiiriään ja tiedottaa palautus- ja huoltoaikataulusta saavutettavasti. Ammattilaisten pitää myös ilmoittaa eteenpäin apuvälineen käyttöön liittyvästä vaara- tai haittatilanteesta.”

6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Käyttäjän tulee ilmoittaa apuvälineen tai laitteen käyttöön liittyvästä vaara- tai haittatapahtumasta apuvälinepalveluihin (tai jatkossa sen mahdollistuessa FIMEAan).

6.3 Apuvälineen huolto/korjaus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

” Mikäli käyttäjälle välttämättömän apuvälineen huolto/korjaus pitkittyy, pyritään mahdollisuuksien mukaan luovuttamaan odotusajaksi korvaava apuväline.” Kirjoitettava: Välttämättömän välineen tilalle on luovutettava korvaava väline – onhan väline välttämättömäksi todettu.

6.4 Apuvälineiden kuljetus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.5 Kaksoiskappale

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Kirjoitettava: Kaksoiskappale on toinen samaan käyttöön tarkoitettu apuväline. Se on luovutettava, kun käyttö on välttämätöntä ja säännöllistä erilaisissa toimintaympäristöissä.

Jos käyttö on välttämätöntä, kaksoiskappale on luovutettava. Esimerkiksi kotihappihoidossa oleville matkahappi on välttämätön samaan tarkoitukseen tarvittava laite/väline.

7. Oppaassa käytetyt käsitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

05 Välineet taitojen harjoittamiseksi

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 21 Silmäproteesit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

09 54 Sukupuolielämän apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 23 Sähköpyörätuolit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 39 01 Opaskoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 Näkemisen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 01 Silmälasilinssit, 22 03 06 02 Kehykset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 03 Piilolinssit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 18 Suurennuslaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet, 22 06 90 01 Pantakojeet, 22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

90 01 02 Avustajakoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

LIITE 2 Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

Yleiset kommentit päivityksestä

Miten opasta tulisi kehittää jatkossa?

Lakimuutokset ja toimintaympäristössä sekä apuvälineissä tapahtuvat muutokset edellyttävät oppaan jatkuvaa kehittämistä. Etätyön yleistyminen, sähkönsaannin ongelmat ja elinkustannusten nousu ovat esimerkkejä sellaisista tilanteista - teknologian kehityksen ohella - jotka aiheuttavat lisää päivityksen tarvetta (vuosittain). Apuvälineratkaisut eivät tällä hetkellä vastaa kaikkien vammaisten henkilöiden välttämättömiin tarpeisiin. YK:n vammaissopimuksen ja vammaispalvelulain mukaisten oikeuksien ja osallisuuden toteutumiseksi vammaisten henkilöiden on saatava käyttöönsä arjessa välttämättömät apuvälineet. Opas on tärkeä työkalu tämän oikeuden toteutumiseksi käytännössä.

Mustonen Satu
Hengityслиitto